

Stichting Digitaal Erfgoed Nederland (DEN)

Jaarverslag 2016

23 maart 2017 – Stichting DEN

Inhoud

Voorwoord	3
1. Jaarrekening 2016	4
2. Bestuursverslag 2016	16
2.1 Het belang van digitaal erfgoed uitdragen	16
2.2 Monitor van digitaliseringsactiviteiten	21
2.3 Diensten en advies	25
2.4 Communicatie	30
3. Organisatie en financiële positie	31
4. Prestatieverantwoording 2016	35
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	36
6. Verklaring Raad van Toezicht	40
Contactgegevens DEN	41

Voorwoord

Dit is het jaarverslag van Stichting Digitaal Erfgoed Nederland (DEN) over 2016.

De belangrijkste resultaten van DEN in 2016:

- Lancering van het Toetsingsmodel Informatiehuishouding Erfgoedinstellingen
- Rapportage over de relatie tussen erfgoedinstellingen en collectieve beheersorganisaties (CBO's) voor het online beschikbaarstellen van collecties
- Methodeontwikkeling en rapportage om Europeana te benchmarken
- Intensieve ondersteuning van en communicatie over het Netwerk Digitaal Erfgoed
- Toenemende internationale erkenning van de expertise van DEN
- Succesvolle derde editie van het Managementprogramma Digitaal Erfgoed
- Media-aandacht voor auteursrechtenproblematiek
- Door Raad voor Cultuur en OCW gewaardeerde subsidieaanvraag 2017-2020
- Onderzoek naar kennisbehoefte bij cultuurproducerende instellingen over digitalisering
- Succesvolle deelname aan externe projecten, zoals meSch, CEMEC en Unesco's PERSIST

2016 was het vierde en laatste jaar van de beleidsperiode 2013-2016. In deze beleidsperiode is DEN een zogeheten bovensectorale ondersteunende instelling in de culturele basisinfrastructuur (BIS).

De missie van DEN

De missie van DEN in 2016 luidde als volgt: "Stichting Digitaal Erfgoed Nederland (DEN) is het Nederlandse kenniscentrum voor digitaal cultureel erfgoed. DEN vergroot de duurzame beschikbaarheid van digitaal cultureel erfgoed ten behoeve van de kennissamenleving. DEN bevordert samenwerking van erfgoedinstellingen in digitale infrastructuren en legt daarbij de nadruk op efficiëntie, waardecreatie en vraaggerichtheid. "

Indeling van het jaarverslag 2016

Dit jaarverslag bevat de volgende onderdelen, conform het *Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2013-2016*:

1. De jaarrekening 2016 met de balans, de exploitatierekening en het prestatieoverzicht;
2. Het bestuursverslag, inclusief kwalitatieve en kwantitatieve toelichtingen op bereikte doelen, de jaarrekening en de organisatie;
3. Accountantsproducten (Controleverklaring bij de jaarrekening en het rapport van feitelijke bevindingen bij de prestatieverantwoording).

Het jaarverslag van de Stichting DEN is op 23 maart 2017 goedgekeurd door de Raad van Toezicht.

Namens de Stichting Digitaal Erfgoed Nederland,

Drs. Marco de Niet, directeur
23 maart 2017

1. Jaarrekening 2016

Alle bedragen in de jaarrekening worden vermeld in hele euro's. Het boekjaar 2016 is afgesloten met een negatief saldo van € 7.102. Het negatieve resultaat komt deels ten laste van het bestemmingsfonds OCW (€ 4.111) en deels ten laste van de algemene reserve (€ 2.991). De resultaatsbestemming is reeds verwerkt in de cijfers.

Enkele cijfers in de begroting 2016 wijken af van de oorspronkelijke opstelling. Deze wijzigingen zijn doorgevoerd op basis van het overleg met OCW van 22 juli 2014 (brieven OCW kenmerken 658649 en 678811). Voor een toelichting op de financiële positie van Stichting DEN, zie hfd. 3.

Balans per 31 december 2016

(na resultaatsbestemming)

ACTIVA	31-dec-16	31-dec-15
Vaste activa		
II. Materiele vaste activa	14.369	10.495
	14.369	10.495
Vlottende activa		
II. Vorderingen	74.294	64.729
IV. Liquide middelen	839.145	940.330
	913.439	1.005.059
Totale activa	927.808	1.015.554
PASSIVA	31-dec-16	31-dec-15
Eigen vermogen		
I. Algemene reserve	409.630	412.621
II. Bestemmingsreserve OCW	0	117.169
III. Bestemmingsfonds OCW	179.095	66.037
	588.725	595.827
Voorzieningen		
Toekomstscenario DEN	30.921	30.291
Jubilea	9.342	0
	40.263	30.291
Kortlopende schulden		
kortlopende schulden	298.820	389.436
	298.820	389.436
Totale passiva	927.808	1.015.554

Functionele exploitatierekening 2016

BATEN	realisatie 2016	begroting 2016*	realisatie 2015
Opbrengsten			
Indirecte opbrengsten	36.263	0	64.620
Sponsorinkomsten	0	0	15.100
	36.263	0	79.720
Bijdragen			
Subsidie ministerie OCW	591.872	580.000	584.046
Projectopbrengsten	374.364	225.000	1.303.924
	966.236	805.000	1.887.970
Totale baten	1.002.499	805.000	1.967.690
LASTEN			
Beheerslasten personeel	159.383	131.000	139.778
Beheerslasten materieel	99.962	86.000	83.476
Totale beheerslasten	259.345	217.000	223.254
Activiteitenlasten personeel	588.125	332.000	686.193
Activiteitenlasten materieel	163.333	261.000	956.000
Totale activiteitenlasten	751.458	593.000	1.642.193
Totale lasten	1.010.803	810.000	1.865.447
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	-8.304	-5.000	102.243
Saldo rentebaten/-lasten	1.202	5.000	5.015
Saldo bijzondere baten/lasten	0	0	9.549
Exploitatieresultaat	-7.102	0	116.807
Verwerking van exploitatiesaldo			
Ten laste van Algemene reserve	-2.991	0	82.137
Ten laste van Bestemmingsfonds OCW 2013-2016	-4.111	0	34.670
	-7.102	0	116.807

In de balans is de resultaatsbestemming reeds verwerkt.

* gewijzigde opstelling begroting 2016 vanwege vergelijkingsdoeleinden wegens gewijzigde verdeling beheers- en activiteitenlasten personeel [conform brief OCW 678811 d.d. 25-11-2014].

Kasstroomoverzicht

	2016	2015
1. Kasstroom uit operationele activiteiten		
Exploitatiesaldo	-7.102	116.807
<i>aanpassen voor:</i>		
Afschrijvingen materiele vaste activa	<u>5.793</u>	<u>5.387</u>
Bruto kasstroom uit operationele activiteiten	-1.309	122.194
Mutatie voorzieningen	9.972	0
Mutatie vorderingen	-9.565	-23.395
Mutatie kortlopende schulden	<u>-90.616</u>	<u>-363.600</u>
Netto kasstroom uit operationele activiteiten	-91.518	-264.801
2. Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	<u>-9.667</u>	<u>-7.162</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-9.668	-7.162
Mutatie liquide middelen (1+2)	-101.185	-271.963
Liquide middelen einde boekjaar	839.145	940.330
Liquide middelen begin boekjaar	<u>940.330</u>	<u>1.212.293</u>
Mutatie liquide middelen	-101.185	-271.963

Toelichting op de balans per 31 december 2016 en de functionele exploitatierekening 2016

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Algemeen

Algemene waarderingsgrondslag

De algemene grondslag voor de waardering van de activa en passiva, evenals voor de bepaling van het resultaat, is de verkrijgingsprijs. Voor zover niets anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen voor de nominale waarde.

Waarderingsgrondslagen voor de balans

Materiële vaste activa

De investeringen in materiële vaste activa worden gewaardeerd op aanschafwaarde, verminderd met lineair berekende afschrijvingen. In het jaar van aanschaf wordt naar tijdsgelang afgeschreven. Het afschrijvingspercentage varieert bij apparatuur van 33 1/3 tot 100% en bij overige materiële vaste activa van 20 tot 100%. Bij apparatuur aangeschaft voor het project Erfgoed en Locatie wordt een afschrijvingstermijn van vijf jaar gehanteerd.

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen en risico's die samenhangen met de activiteiten van de stichting en waarvan de omvang niet exact is vast te stellen.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal een jaar.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Het exploitatieresultaat wordt bepaald als het verschil tussen ontvangen subsidies, overige opbrengsten en overige bijdragen en alle aan het boekjaar toe te rekenen kosten. De opbrengsten worden verantwoord in het jaar waarin de diensten zijn verricht, respectievelijk het jaar waarop de opbrengsten betrekking hebben. De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

Afschrijvingen materiële vaste activa

De afschrijvingen zijn gerelateerd aan de aanschafwaarde van de desbetreffende activa. In het jaar van aanschaf wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

Buitengewone baten en lasten

Buitengewone baten en lasten vloeien voort uit handelingen en gebeurtenissen die zich onderscheiden van de normale bedrijfsactiviteiten en derhalve incidenteel van aard zijn.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

Pensioenregeling

Bij Stichting DEN is sprake van een bij pensioenfonds ABP ondergebrachte toegezegde pensioenregeling. Verwerking in de jaarrekening van stichting DEN vindt plaats als toegezegde bijdrageregeling omdat Stichting DEN geen verplichting heeft om aanvullende bijdragen te voldoen, anders dan hogere toekomstige premies indien sprake is van een tekort bij het bedrijfstakpensioenfonds.

Toelichting op de balans per 31 december 2016

ACTIVA	31-dec-16	31-dec-15
Vaste activa		
II. Materiële vaste activa		
Boekwaarde bij begin jaar	10.495	8.720
Aangeschaft inventaris	9.667	7.162
Afschrijvingen inventaris	<u>-5.793</u>	<u>-5.387</u>
Boekwaarde bij einde jaar	14.369	10.495
Vlottende activa		
II. Vorderingen		
Debiteuren	24.890	57.254
Vooruitbetaalde bedragen	2.153	3.123
Nog te ontvangen bedragen	<u>47.251</u>	<u>4.352</u>
	74.294	64.729
IV. Liquide middelen		
Rabobank (rekening courant)	28.091	105.236
Rabobank (bedrijfstelrekening)	471.844	519.418
ING Bank (rekening courant)	23.319	50.992
ING bank (deposito)	<u>315.891</u>	<u>264.684</u>
	839.145	940.330
PASSIVA	31-dec-16	31-dec-15
Eigen vermogen		
I. Algemene reserve		
Algemene reserve begin boekjaar	412.621	330.484
Onttrekking exploitatiesaldo boekjaar	-2.991	82.137
III. Bestemmingsreserve en -fonds OCW		
Bestemmingsreserve OCW 2009-2012	0	117.169
Bestemmingsfonds OCW 2013-2016	66.037	31.367
Toevoeging Bestemmingsfonds OCW 2013-2016	117.169	0
Onttrekking bestemmingsfonds OCW 2013-2016	<u>-4.111</u>	<u>34.670</u>
Eigen vermogen per einde boekjaar	588.725	595.827
Voorzieningen		
Toekomstscenario DEN	30.921	30.291
Jubilea	<u>9.342</u>	<u>0</u>
	40.263	30.291

In 2016 is een voorziening jubilea-uitkeringen gevormd op grond van wettelijke verplichting zoals die is vastgelegd in de van toepassing zijnde cao. De verwerking hiervan heeft conform RJ 150 prospectief plaatsgevonden aangezien dit kwalificeert als niet-materiële fout.

Kortlopende schulden

Crediteuren	77.958	137.836
Vooruitontvangen projectgelden	126.855	164.859
Belastingdienst	49.362	47.002
Pensioenfonds ABP	4.999	0
Reservering vakantiegeld en vakantiedagen	<u>39.646</u>	<u>39.739</u>
	298.820	389.436

Niet uit balans blijvende verplichtingen

DEN heeft per 31 december 2016 een meerjarige verplichting. Er is een leaseconstructie voor apparatuur met Xerox apparatuur die nog 58 maanden duurt (€ 21.344).

Toelichting op de functionele exploitatierekening 2016

BATEN	realisatie 2016	begroting 2016*	realisatie 2015
Bijdragen			
Subsidie OCW: BIS (brief 437700, 18-09-2012)	579.791	580.000	579.791
Subsidie OCW: loonbijstelling 2013 (brief 562526, 06-12-2013)	1.583	0	1.583
Subsidie OCW: loonbijstelling 2014 (brief 654270, 29-08-2014)	1.872	0	1.872
Subsidie OCW: loon- en prijsbijstelling 2015 (brief 785962, 06-08-2015)	310	0	800
Subsidie OCW: loon- en prijsbijstelling 2016 (brief 1042768, 12-08-2016)	<u>8.316</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
	591.872	580.000	584.046
Projectopbrengsten			
Erfgoed en Locatie 2016	113.347	0	0
Erfgoed en Locatie <2016	8.560	0	1.023.661
meSch	37.472	0	37.186
Europeana DSI	33.240	0	18.962
Europeana DSI-2	24.051	0	0
CEMEC	8.623	0	0
Digitaal Museum Lab	5.000	0	0
Netwerk Digitaal Erfgoed	144.071	0	116.604
Overige projecten	<u>0</u>	<u>225.000</u>	<u>107.511</u>
	374.364	225.000	1.303.924

* gewijzigde opstelling begroting 2016 vanwege vergelijkingsdoeleinden wegens gewijzigde verdeling beheers- en activiteitenlasten personeel [conform brief OCW 678811 d.d. 25-11-2014].

Toelichting op de functionele exploitatierekening 2016

Beheerslasten

	realisatie 2016	begroting 2016*	realisatie 2015
7. Personeelslasten			
Directie (0,6 fte)	72.477	66.000	68.627
Secretariaat (1,0 fte)	68.459	60.000	65.626
Overige personeelslasten	<u>18.447</u>	<u>5.000</u>	<u>5.525</u>
	159.383	131.000	139.778

8. Materiele lasten

Huisvestiging	13.120	22.000	17.325
Kantoor- en reiskosten	26.821	33.000	19.715
Ondersteuning administratie en accountant	38.988	25.000	34.029
Overige materiële kosten	<u>21.033</u>	<u>6.000</u>	<u>12.407</u>
	99.962	86.000	83.476

Activiteitenlasten

	realisatie 2016	begroting 2016*	realisatie 2015
9. Personeelslasten			
Directie (0,3 fte)	36.239	34.500	34.313
Overige medewerkers (vaste dienst)	252.817	186.000	295.603
Overige medewerkers (tijdelijke dienst)	277.905	85.500	182.620
Inhuur	<u>21.164</u>	<u>26.000</u>	<u>173.657</u>
	588.125	332.000	686.193

10. Materiële lasten

Onderhoud en ontwikkeling websites	2.534	10.000	1.281
Overige activiteiten, workshops en studiedagen	41.663	33.000	108.054
Materiële lasten projecten	<u>119.136</u>	<u>218.000</u>	<u>846.665</u>
	163.333	261.000	956.000

* gewijzigde opstelling begroting 2016 vanwege vergelijkingsdoeleinden wegens andere verdeling beheers- en activiteitenlasten personeel [conform brief OCW 678811 d.d. 25-11-2014].

Toelichting op de functionele exploitatierekening 2016

Verloopstaat projecten 2016

Project	Opbrengsten	Personele kosten	Materiele kosten	Indirecte kosten	Resultaat
Erfgoed en Locatie 2016	113.347	12.289	101.058	0	0
Erfgoed en Locatie <2016	8.560	0	8.560	0	0
meSch	37.472	19.927	4.109	14.052	-616
Europeana DSI	33.240	31.065	0	2.175	0
Europeana DSI-2	24.051	21.188	1.365	1.573	-75
CEMEC	8.623	15.808	637	0	-7.822
Digitaal Museum Lab	5.000	5.000	153	0	-153
Netwerk Digitaal Erfgoed	144.071	112.017	3.254	28.800	0
	374.364	217.294	119.136	46.600	-8.666

WNT-verantwoording 2016 Stichting Digitaal Erfgoed Nederland

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Stichting Digitaal Erfgoed Nederland van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor Stichting Digitaal Erfgoed Nederland is € 179.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van Raad van Toezicht bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

bedragen x € 1	MC de Niet
Functie(s)	directeur
Duur dienstverband in 2016	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	0,9
Gewezen topfunctionaris?	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking?	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	nee
Individueel WNT-maximum	161.100
Bezoldiging	
Beloning	83.574
Belastbare onkostenvergoedingen	0
Beloningen betaalbaar op termijn	12.513
<i>Subtotaal¹</i>	96.087
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging	96.087
Motivering indien overschrijding: zie	n.v.t.
Gegevens 2015	
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2015(in fte)	0,9
Bezoldiging 2015	
Beloning	84.226
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloningen betaalbaar op termijn	11.321
Totaal bezoldiging 2015	95.547
Individueel WNT-maximum 2015	160.200

Toezichthoudende topfunctionarissen

<i>bedragen x € 1</i>	J. Steenhuis	F.I.A. van Spaendonck	K.F.K. de Belder
Functie(s)	voorzitter	Lid Raad van Toezicht	Lid Raad van Toezicht
Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	26.850	17.900	17.900
Bezoldiging			
Beloning	0	0	0
Belastbare onkostenvergoedingen	0	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0
<i>Subtotaal</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	0	0	0
Motivering indien overschrijding: zie	1)	2)	3)
Gegevens 2015			
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Bezoldiging 2015			
Beloning	0	0	0
Belastbare onkostenvergoedingen	0	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0
Totaal bezoldiging 2015	0	0	0
Individueel WNT-maximum 2015	26.700	17.800	17.800

<i>bedragen x € 1</i>	A.T. Schreiber	P.E. Baak	G.N. Verschoor
Functie(s)	Lid Raad van Toezicht	Lid Raad van Toezicht	Lid Raad van Toezicht
Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	22/3 - 31/12
Individueel WNT-maximum	17.900	17.900	13.928
Bezoldiging			
Beloning	0	0	0
Belastbare onkostenvergoedingen	0	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0
<i>Subtotaal</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	0	0	0
Motivering indien overschrijding: zie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2015			
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	nvt
Bezoldiging 2015			
Beloning	0	0	0
Belastbare onkostenvergoedingen	0	0	0
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0
Totaal bezoldiging 2015	0	0	0
Individueel WNT-maximum 2015	17.800	17.800	nvt

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Niet van toepassing

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2016 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2016 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

2. Bestuursverslag 2016

2016 was een bijzonder jaar voor DEN. Enerzijds is er continuïteit voor de organisatie gecreëerd, anderzijds markeert het jaar ook het einde van een tijdperk waarin DEN zich helemaal richtte op de ondersteuning van erfgoedinstellingen bij digitalisering. In 2011 had het kabinet het voornemen geuit om DEN na 2016 geen basisfinanciering vanuit de overheid meer te verstrekken. Desondanks is het DEN gelukt duidelijk te maken dat erfgoedinstellingen en cultuurmakers nog steeds behoefte hebben aan ondersteuning bij hun digitaliseringsbeleid en –praktijk. Voor de periode 2017-2020 heeft DEN daarmee opnieuw een plek gekregen in de Culturele Basisinfrastructuur (BIS) als bovensectorale ondersteunende instelling op het gebied van digitalisering. Vanaf 2017 zal DEN, in overleg met het ministerie van OCW en de Raad voor Cultuur, het werkterrein verbreden naar de gehele cultuursector, dus inclusief de zogeheten cultuurproducerende instellingen. De nieuwe missie van DEN voor de periode 2017-2020 is gedocumenteerd in het nieuwe meerjarenbeleidsplan, dat in september 2016 is vastgesteld na honorering van de subsidieaanvraag door het ministerie van OCW.

In 2016 heeft DEN, naast de lopende werkzaamheden, al de nodige voorbereidingen getroffen voor de nieuwe beleidsperiode. We zullen in dit bestuursverslag daar apart over rapporteren. Eerst zullen we, zoals in voorgaande jaarverslagen, de invulling van onze drie hoofdtaken uit de beleidsperiode 2013-2016 nader toelichten. Deze drie hoofdtaken zijn:

- Het belang van digitaal erfgoed uitdragen;
- Monitor van digitaliseringsactiviteiten;
- Diensten en advies.

Met deze hoofdtaken heeft DEN in 2016 de erfgoedinstellingen weer ondersteund bij hun continue streven naar innovatie en kwaliteitsverbetering in hun digitale activiteiten.

2.1 Het belang van digitaal erfgoed uitdragen

In deze hoofdtak is de nadruk gelegd op de strategische waarde van digitaal erfgoed voor erfgoedinstellingen, voor hun belangrijkste gebruikersgroepen en voor beleidsmakers. Cultuurparticipatie via digitale media ten behoeve van werk, scholing, onderzoek en vrije tijd is voor veel gebruikers de norm geworden. De meerwaarde van duurzame beschikbaarheid van erfgoed informatie biedt kansen voor vernieuwing en intensivering van gebruik van cultureel erfgoedcollecties via digitale media, maar strategische keuzes zijn nodig om die kansen te verzilveren. Dit speelt op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau. DEN draagt op al deze niveaus actief bij aan strategieontwikkeling en versterking van samenwerking ten behoeve van de digitale dienstverlening. DEN treedt hierbij op als kennismakelaar tussen de afzonderlijke erfgoed domeinen en tussen het brede erfgoedveld, aanpalende sectoren en beleidsmakers.

a) Nationale Strategie Digitaal Erfgoed

In 2015 heeft een consortium van erfgoedinstellingen, het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE), onder regie van het ministerie van OCW de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed opgesteld. DEN heeft de totstandkoming van deze nationale strategie als kennispartner ondersteund. De Nationale Strategie Digitaal Erfgoed zet in op ontwikkeling van nationale voorzieningen op drie niveaus: *Zichtbaarheid*, *Bruikbaarheid* en *Houdbaarheid* van digitaal erfgoed. Voor ieder niveau is een coördinator aangesteld die een eigen werkprogramma heeft ontwikkeld om de totstandkoming van deze nationale voorzieningen te realiseren. Twee van de drie coördinatoren waren in de periode 2015-2016, op basis van additionele financiering vanuit het NDE-budget, in dienst van DEN (de coördinator *Houdbaar* was in dienst van de Koninklijke Bibliotheek). De inhoudelijke aansturing van

de werkzaamheden was belegd bij de stuurgroepen van de programma's *Zichtbaar, Bruikbaar en Houdbaar*. Afstemming tussen de drie programmalijnen vond op reguliere basis plaats bij DEN.

In dit bestuurverslag bestaat de rapportage over het NDE uit twee delen: het eerste deel betreft de verantwoording in het kader van de additionele subsidie die DEN heeft ontvangen van het ministerie van OCW (*brief kenmerk 747431 d.d. 22-04-2015*) voor de twee coördinatoren en de communicatiemedewerker. Het tweede deel geeft weer welke bijdragen DEN zelf aan de NDE-activiteiten heeft geleverd, buiten de inzet van de twee coördinatoren en de communicatiemedewerker om.

a1) Verantwoording inzet NDE-middelen (brief kenmerk 747431 d.d. 22-04-2015)

Coördinatie NDE *Zichtbaar*

De focus van het werkprogramma *Zichtbaar* lag in 2016 op het uitvoeren van enkele voorbeeldprojecten om de zichtbaarheid van digitaal erfgoed te vergroten. Een inhoudelijk medewerker van DEN was lid van de coördinatiegroep *Zichtbaar*, die werd voorgezeten door de directeur van de Koninklijke Bibliotheek.

In het programmaplan, dat al in 2015 was vastgesteld, waren 4 projecten gedefinieerd die vanuit NDE financiële ondersteuning zouden krijgen: MijnCanon/Virtueel Museum, Historisch Personen Portaal, INNL en de masterclass Open Cultuur Data. Overkoepelende doelstelling van ondersteuning van deze projecten was het opdoen van ervaringen met domeinoverstijgende samenwerking en met doelgroepgerichte projecten. Oplevering van de eindresultaten is voorzien in het eerste kwartaal van 2017.

In een open call zijn hier 4 nieuwe zichtbaarheidsprojecten aan toegevoegd. Het Mondriaan Fonds is bereid gevonden om deze nieuwe projecten extra financiële steun te geven. Zo zal Wikimedia Nederland een *exchange platform* voor het bewerken van cultureel erfgoed inrichten. In een project van het Kollektief Hic Sunt Leones en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) wordt een website met een kaart van verdwenen gebouwen gemaakt. Thieme Meulenhoff werkt samen met het Rijksmuseum aan een digitale onderwijsapplicatie, Blanco. Het vierde project betreft een extensie voor de Google Chrome-browser, die een werk uit Europeana beeldvullend laat zien bij het openen van een nieuw scherm of tabblad.

Omdat er meer dan 70 reacties op de open call waren ontvangen, is besloten op 30 september 2016, in samenwerking met CLICKNL, een 'matchmakingsbijeenkomst' te organiseren. Het doel van deze bijeenkomst was om degenen die een voorstel hadden ingediend dat niet gehonoreerd kon worden, andere financieringsmogelijkheden te laten verkennen.

In 2016 is ook een start gemaakt met de voorbereidingen voor de slotbijeenkomst van de eerste fase van het NDE, die plaatsvindt in april 2017 met aansluitend daarop de tweede editie van de Week van het Digitaal Erfgoed.

Tenslotte heeft de coördinator *Zichtbaar*, tesamen met de communicatiemedewerker NDE, een concept opgesteld voor communicatierichtlijnen voor het NDE.

Coördinatie NDE *Bruikbaar*

In het werkprogramma *Bruikbaar* stond in 2016 de modernisering van het aggregatielandschap centraal. De visie op een gedistribueerd netwerk van erfgoed informatie is afgestemd met de NDE-knooppunten, CLARIAH, Europeana, thematische netwerken zoals Netwerk Oorlogsbronnen, ModeMuse en Netwerk Zuiderzeecollecties en ook partnerinstellingen in Vlaanderen. Inhoudelijk medewerkers van DEN hebben bijgedragen aan de keuze voor onderliggende standaarden en de

opzet van de architectuur. De resultaten zijn gepubliceerd in verschillende rapporten over bijvoorbeeld het termennetwerk en de proof of concept (PoC) voor het gedistribueerd netwerk.

Een hoogtepunt voor *Bruikbaar* was de organisatie van een Hack-a-LOD samen met de Koninklijke Bibliotheek. In een voormalige gevangenis in Utrecht hebben erfgoedsoftwareleveranciers en erfgoedinstellingen 24 uur de PoC getoetst met linked open erfgoeddata. Op zaterdagochtend 12 november bezochten ruim 120 deelnemers het symposium 'Een web van erfgoeddata'. Het symposium werd mede mogelijk gemaakt door CLICKNL en CLARIAH.

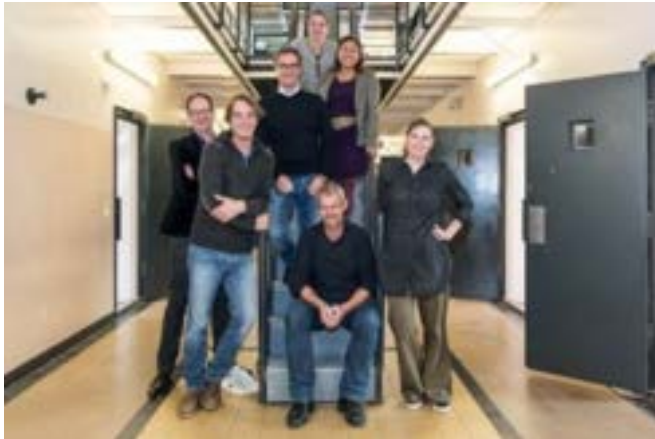

Foto: Het organisatiecomité van de Hack-a-LOD

Onder de paraplu van NDE-*Bruikbaar* is ook een kwartiermaker aangesteld om ICT-leveranciers op het gebied van digitaal erfgoed (bijv. software- en dienstenleveranciers) direct bij de werkzaamheden van het Netwerk Digitaal Erfgoed te betrekken. Deze commerciële partijen zijn onder andere vanwege hun kennis en technische expertise belangrijke partners voor het NDE. De kwartiermaker werd voor een periode van 12 maanden betaald via een eigen bijdrage van de deelnemende leveranciers en een eenmalige bijdrage uit de MIT-regeling van Economische Zaken voor de Topsector Creatieve Industrie via CLICKNL-Cultural Heritage. Begin 2017 zal de kwartiermaker een voorstel opleveren voor de mogelijkheden om ICT-leveranciers structureel een plek te geven in het NDE.

Communicatiemedewerker NDE

Het NDE heeft besloten (voorlopig) geen eigen website op te zetten, maar de website en sociale media van DEN te gebruiken voor de disseminatie van informatie over de NDE-activiteiten. Om deze reden is de NDE-communicatiemedewerker (0,2 fte) aangesteld bij DEN (concreet: de aanstelling van de communicatiemedewerker van DEN is met 1 dag per week uitgebreid ten behoeve van het NDE). Op de homepage van www.den.nl is een vaste ingang voor het NDE aangemaakt, waarin algemene projectdocumentatie en de plannen van de werkprogramma's zijn terug te vinden. Tevens beheert de NDE-communicatiemedewerker een nieuwsfeed en een evenementenagenda met gebruikmaking van het contentmanagementsysteem van de DEN-website. Naast het beheer van het NDE-gedeelte op de DEN-website en andere communicatiekanalen van DEN heeft de communicatiemedewerker ook ondersteunende werkzaamheden verricht voor diverse NDE-activiteiten, zoals de bijeenkomsten in het kader van het NDE-matchmakingevent en de Hack-a-LOD. Daarnaast onderhoudt de communicatiemedewerker contact met de communicatiemedewerkers van de NDE-knooppunten.

Voor de periode januari-mei 2017 heeft DEN een aparte aanvraag bij OCW ingediend ter overbrugging van de huidige inzet van personeel naar de nieuwe situatie. Deze aanvraag is in november 2016 gehonoreerd (*brief kenmerk B1091931 d.d. 23-11-2016*)

Ill.: Prominente aandacht voor het NDE op de website van DEN

a2) Bijdrage van DEN aan het Netwerk Digitaal Erfgoed

Deelprojecten

DEN heeft zitting in de Coördinatiegroep *Zichtbaar* en de Stuurgroep *Houdbaar*. Vanuit die hoedanigheden heeft DEN bijdragen geleverd aan de selectie en monitoring van deelprojecten die in 2016 binnen deze werkprogramma's zijn uitgevoerd. Zo heeft DEN meegedraaid in de beoordeling van de 70 projectvoorstellen die waren ontvangen naar aanleiding van de *open call* van het NDE, in samenwerking met het Mondriaan Fonds, voor de financiering van vier projecten ter verbetering van de landelijke zichtbaarheid van het Nederlands digitaal erfgoed. Naast deze meer organisatorische bijdragen heeft DEN inhoudelijke kennisbijdragen geleverd aan diverse NDE-activiteiten, bijvoorbeeld op het gebied van de Digitaal Erfgoed Referentie Architectuur (DERA) en de kosten van digitale duurzaamheid.

In 2016 heeft DEN ook nog vervolg gegeven aan eerdere NDE-projecten waarvoor zij in 2014-2015 aparte middelen had ontvangen. Zo is in juli 2016 de Engelse vertaling verschenen van de Brochure *Born digital cultureel erfgoed is bedreigd erfgoed*. Op 1 september 2016 heeft DEN de definitieve versie van het Toetsingsmodel Informatiehuishouding Erfgoedinstellingen gepubliceerd². Dit online toetsingsmodel komt voort uit het eerdere project Kwaliteitszorg Erfgoedsoftware. Het Toetsingsmodel is een online tool om te bepalen hoe goed een erfgoedinstelling scoort op de zichtbaarheid, bruikbaarheid en houdbaarheid van de eigen digitale collectie. Idealiter fungeert de uitkomst van het Toetsingsmodel als de basis voor nieuw informatiebeleid in de instelling.

Kerngroep NDE

Als lid van de Kerngroep NDE heeft DEN de totstandkoming verzorgd van een notitie over de kennisfunctie binnen het NDE. Een schrijfgroep met brede vertegenwoordiging uit het NDE heeft voorstellen gedaan hoe de kennis die ontwikkeld wordt bij de uitvoering van de verschillende NDE-werkprogramma's en binnen de afzonderlijke domeinen in het netwerk het beste geborgd en gedeeld kan worden.

² <http://www.den.nl/blog/bericht/5489>

Stuurgroep NDE

DEN is ook lid van de Stuurgroep NDE, die wordt voorgezeten door de Directeur-Generaal Cultuur en Media van het ministerie van OCW. Vanuit deze positie is DEN met name betrokken geweest bij het ontwikkelen van een nieuw governance-model voor het NDE, waarbij de regie op het NDE overgaat van het ministerie van OCW naar de sector zelf. Het nieuwe governance-model, inclusief het profiel voor een nieuw samen te stellen NDE-bureau, zal per 1 juni 2017 in werking treden.

Ondersteuning evenementen

Verder hebben diverse medewerkers van DEN wezenlijke bijdragen geleverd aan de praktische organisatie en ondersteuning ter plaatse van diverse NDE-evenementen, zoals de Hack-a-LOD en de matchmakingsbijeenkomst.

b) Erfgoed in verkiezingsprogramma's

Onder voorzitterschap van Kunsten'92 heeft het Erfgoedplatform, waarin DEN participeert, een beknopte brochure opgesteld voor alle politieke partijen, met een oproep om aandacht te besteden aan cultuur en erfgoed in hun verkiezingsprogramma's voor de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2017. Een van de acht punten is gewijd aan digitaal erfgoed en het auteursrecht. Resultaat: digitaal erfgoed is in de verkiezingsprogramma's van drie politieke partijen expliciet opgenomen.

c) Vlaamse overheid

In 2016 heeft het Vlaamse ministerie van Cultuur, Jeugd, Sport en Media een studie uitgezet naar de ontwikkeling van een digitaal ecosysteem in Vlaanderen voor cultuur en erfgoed. Hierbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de wijze waarop het Netwerk Digitaal Erfgoed in Nederland is opgezet. DEN was betrokken bij de selectie van de partij die het onderzoek zal gaan uitvoeren (KPMG) en is daarna gevraagd zitting te nemen in de stuurgroep die de uitvoering van het onderzoek begeleidt. Het resultaat van dit onderzoek wordt in april 2017 gepresenteerd.

d) Taaluniecommissie Digitaal Erfgoed

DEN is voorzitter van deze commissie die in 2013 door de Taalunie is ingesteld na het advies *Waardeer samenwerking* van de Raad voor Nederlandse Taal en Letteren aan de ministers van cultuur in Nederland en Vlaanderen. In februari 2016 zijn de tussentijdse resultaten van de Commissie, twee rapporten met *lessons learned* en aanbevelingen voor nauwere samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen op het gebied van digitaal erfgoed, officieel aan het Comité van Ministers van de Taalunie aangeboden. Daarna heeft de Commissie zich gebogen over de derde en laatste opdracht die zij had ontvangen, te weten het bevorderen van opendatabeleid. In dat kader heeft de Commissie in 2016 voorbereidingen getroffen voor een bijeenkomst om de relatie tussen podiumkunsten en Wikipedia te versterken, evenals voor een studiedag op het gebied van digitaal erfgoed als open data. Beide bijeenkomsten zullen in 2017 plaatsvinden.

e) UNESCO PERSIST

PERSIST is een samenwerkingsverband van Unesco en de internationale koepelorganisaties IFLA en ICA om een internationaal platform te creëren waar overheden, de erfgoedsector en de ICT-industrie afspraken kunnen maken over duurzame archivering van digitale informatie. In 2016 is PERSIST officieel onderdeel geworden van het Unesco Memory of the World-programma. DEN is mede-initiatiefnemer van PERSIST en lid van de Programme Committee. In 2016 heeft DEN de website www.unescopersist.org ontwikkeld. DEN beheert deze website op verzoek van de Programme Committee. Verder heeft DEN een bijdrage geleverd aan de opzet van een wereldwijd onderzoek naar overheidsbeleid voor digitale duurzaamheid dat in 2016 is uitgevoerd en waarover in 2017 zal worden gerapporteerd. Tenslotte heeft DEN de Nederlandse vertaling van de *Unesco PERSIST Guidelines for the Selection of Digital Heritage for Long-Term Preservation* verzorgd. Deze vertaling is in november 2016 op de websites van Unesco PERSIST en DEN gepubliceerd.

d) OMC Working Group

Op voordracht van het Ministerie van OCW heeft DEN zitting in een Open Method of Coordination Working Group (OMC) van de Europese Commissie. Het betreft de Working Group op het gebied van 'Promoting Access to Culture via Digital Means'. Doel van deze werkgroep is om voor alle EU-landen richtlijnen op te stellen voor beleidsontwikkeling voor de toegang tot en omgang met digitale cultuur en digitaal erfgoed. In 2016 is het eindrapport in concept opgesteld. De definitieve versie wordt in het voorjaar van 2017 gepresenteerd. In juni 2016 heeft DEN de tussentijdse resultaten van de OMC WG gepresenteerd tijdens de conferentie "Ready to reach out", door het ministerie van OCW georganiseerd in het kader van het Nederlandse EU-voorzitterschap.

Foto: OMC Working Group op 27 juni 2016 in Amsterdam

2.2 Monitor van digitaliseringsactiviteiten

Met deze tweede hoofdtak houdt DEN de vinger aan de pols van de digitale ontwikkelingen in de erfgoedsector (in Nederland, maar in toenemende mate ook internationaal). DEN doet dat op twee manieren:

- a) DEN documenteert in de kennisbank specifieke activiteiten in de erfgoedsector, zoals goede praktijkvoorbeelden. Op basis van de informatie die de erfgoedinstellingen zelf aanleveren, worden instellings- en projectprofielen in de kennisbank van DEN opgebouwd. Op deze wijze wordt uitwisseling van kennis en ervaringen bevorderd.
- b) Ook doet DEN statistisch of evaluatief onderzoek naar diverse aspecten van digitaal erfgoed, zoals de praktijk van digitale duurzaamheid, gebruik van digitale collecties en de kosten van digitalisering, met name op basis van de mede door DEN ontwikkelde methodologie in het Europese project ENUMERATE.

a) De kennisbank

DEN beheert een online kennisbank die erfgoedinstellingen gemakkelijk toegang geeft tot kennis die zij nodig hebben om hun digitaliseringsbeleid en -praktijk efficiënt en effectief vorm te geven. De actualisering van de kennisbank vindt plaats op basis van behoeften die DEN signaleert in de erfgoedsector. Er is een adviesraad ingesteld om DEN hierbij te begeleiden. De kennisbank is gestructureerd volgens de Kwaliteitscyclus Digitaal Erfgoed. Alle inhoudelijke medewerkers van DEN dragen bij aan het uitbreiden en actueel houden van de kennisbank.

In 2016 zijn diverse themadossiers geactualiseerd en bijgewerkt, zoals die over auteursrechten. Ook is er in de kennisbank een toelichting verschenen op de Digitaal Erfgoed Referentie

Architectuur (DERA), die in 2016 door het NDE is gepubliceerd. In de DERA zijn de ICT-architectuurprincipes vastgelegd die alle deelnemers aan het NDE dienen te volgen om de samenwerking ook voor de langere termijn te laten slagen.

Verder is de kennisbank van DEN aangepast ten behoeve van de werkzaamheden van het Netwerk Digitaal Erfgoed. Aangezien het NDE besloten heeft de website van DEN te gebruiken voor de disseminatie van informatie over de NDE-activiteiten, zijn er 2016 diverse wijzigingen in de kennisbank van DEN doorgevoerd om dit mogelijk te maken. Zo is er op de homepage een vaste ingang voor het NDE aangemaakt, waarin niet alleen projectdocumentatie is terug te vinden, maar ook nieuws, agendaberichten en korte beschrijvingen van alle deelprojecten in het kader van het NDE.

Daarnaast heeft DEN in 2016 voorbereidingen getroffen voor een vernieuwde opzet van de kennisbank, die vanaf 2017 ook cultuurproducerende instellingen moet ondersteunen bij hun digitale werkzaamheden. Hierbij baseert DEN zich op de resultaten van de doelgroepenanalyse DEN 2017-2020 die naar aanleiding van onderzoek onder medewerkers van cultuurinstellingen in 2016 is opgesteld, waarbij onder meer gevraagd is naar de informatiekkanalen die zij gebruiken om kennis over digitalisering te verwerven. In 2017 zal DEN een geheel vernieuwde website opleveren die de nieuwe doelgroep adresseert (*zie verder onder Communicatie*).

2. Standaarden en richtlijnen

Op basis van projecten en dienstenontwikkeling volgt DEN het gebruik van ICT-standaarden in de erfgoedsector. Deze standaarden en andere kwaliteitsinstrumenten documenteert DEN dan weer in de kennisbank, zodat erfgoedinstellingen er kennis van kunnen nemen en om ervoor te zorgen dat de digitale dienstverlening in de erfgoedsector aan (inter)nationale kwaliteitsprincipes voldoet. In 2016 zijn enkele verouderde standaarden verwijderd en enkele nieuwe toegevoegd. Eind 2016 bevatte de kennisbank documentatie over 213 ICT-standaarden en andere kwaliteitsinstrumenten.

Een selectie van gedocumenteerde standaarden en andere kwaliteitsinstrumenten die als minimale kwaliteitseisen gelden voor digitale dienstverlening door erfgoedinstellingen zijn gebundeld in DE BASIS. Aangezien DEN geen normstellend instituut is, maar werkt op basis van zelfregulering (met 'pas toe of leg uit' als uitgangspunt), geldt DE BASIS als een advies: als je als erfgoedinstelling op verantwoorde en duurzame wijze wilt digitaliseren en je collecties online wilt delen, is het verstandig DE BASIS te volgen. Omdat in 2016 bekend is geworden dat DEN vanaf 2017 ook cultuurproducerende instellingen zal gaan ondersteunen bij digitalisering, hebben zich in 2016 geen grote wijzigingen in DE BASIS voorgedaan. DEN gaat eerst onderzoeken in hoeverre de bestaande onderdelen van DE BASIS ook bruikbaar zijn voor cultuurproducerende instellingen. Op basis hiervan zal DEN dan besluiten of het concept van DE BASIS als totaalinstrument bijgesteld zal moeten worden. Overigens zijn in 2016 nog wel enkele onderdelen van DE BASIS geactualiseerd door bijvoorbeeld recente literatuurverwijzingen toe te voegen.

3. Projecten en instellingen

Net als in de voorgaande jaren heeft DEN in 2016 erfgoedinstellingen aangespoord hun digitale activiteiten zichtbaar te maken via de projectenbank van DEN. In 2016 zijn 17 nieuwe projecten aangemeld, die via de maandelijkse nieuwsbrief van DEN extra onder de aandacht zijn gebracht. Eind 2016 bevatte de kennisbank in totaal 338 projecten en 841 organisaties, waaronder 497 erfgoedinstellingen.

4. Subsidiewijzer 2016-2017

Op 25 mei 2016 is de elfde editie van de Subsidiewijzer Digitaal Erfgoed, met een overzicht van fondsen en subsidieregelingen voor digitaal erfgoed voor de periode 2016-2017 gepubliceerd. Met

dit up-to-date overzicht wil DEN de erfgoedinstellingen op weg helpen in hun zoektocht naar geschikte fondsen in Nederland en Europa. In de Subsidiewijzer worden ca 50 financieringsmogelijkheden voor digitale projecten beschreven. De Subsidiewijzer is weer in goed overleg met alle subsidiënten opgesteld. In 2017 wordt de Subsidiewijzer uitgebreid met regelingen voor digitalisering van cultuur in bredere zin.

b) Statistisch en evaluerend onderzoek

1. ENUMERATE

In 2014 is DEN formeel partner geworden van Europeana ten behoeve van de voortzetting van ENUMERATE, een Europees project waarin een methode voor statistisch onderzoek naar digitaal erfgoed is ontwikkeld en een dataverzameling is aangelegd. Op basis van de financiering die DEN ontvangt van de Europeana Foundation wordt om de twee jaar een grootschalig statistisch onderzoek uitgezet onder Europese erfgoedinstellingen naar de status van hun digitaliseringsactiviteiten. In de tussenliggende jaren doet DEN onderzoek naar o.a. de beschikbaarheid en herbruikbaarheid van statistische informatie over digitaal erfgoed die door derden is verzameld en naar de behoefte aan statistische informatie bij beleidsmakers en erfgoedinstellingen. Deze laatste werkzaamheden stonden centraal in 2016. Tevens onderhoudt DEN een 'Observatory' met deze statistische data op de website pro.europeana.eu.

In het kader van ENUMERATE heeft DEN in 2016 een rapport opgeleverd over de "needs for intelligence on digital heritage collections and services". Aan de hand van gesprekken en literatuuronderzoek heeft DEN in kaart gebracht welke nieuwe behoeften aan statistische informatie over digitaal erfgoed in Europa leven. Op basis van deze peiling heeft DEN in 2016 ook een start gemaakt met de opzet van de vragenlijst voor de nieuwe onderzoeksronde van ENUMERATE die in 2017 wordt uitgevoerd.

2. De Digitale Feiten

Onder de naam 'De digitale feiten' voert DEN al sinds 2008 onderzoek uit naar de Nederlandse status van digitaal erfgoed, op basis van de methodologie ontwikkeld in ENUMERATE. In het kader van De Digitale Feiten heeft Bas Hellings, student aan de IDM-opleiding van de Haagse Hogeschool, in 2016 stage gelopen bij DEN. Zijn afstudeeropdracht behelsde het onderzoeken en opstellen van een basisset prestatieindicatoren die cultureel erfgoedinstellingen kunnen hanteren in relatie tot hun digitale collecties en digitale dienstverlening. Deze set moet ze helpen hun prestaties onderling vergelijkbaar te maken. Na afronding van de stage is de set verder uitgewerkt in samenwerking met BRAIN, de brancheorganisatie voor archieven in Nederland. De set zal in 2017 tijdens een studiedag over dit thema officieel worden gepresenteerd. Naast zijn afstudeerscriptie heeft Bas Hellings ook een artikel over zijn onderzoek gepubliceerd in het *Handboek Informatiewetenschap* onder de titel 'Indicatoren om het succes van de digitale collectie te meten'.

3. Overeenkomsten tussen erfgoedinstellingen en CBO's

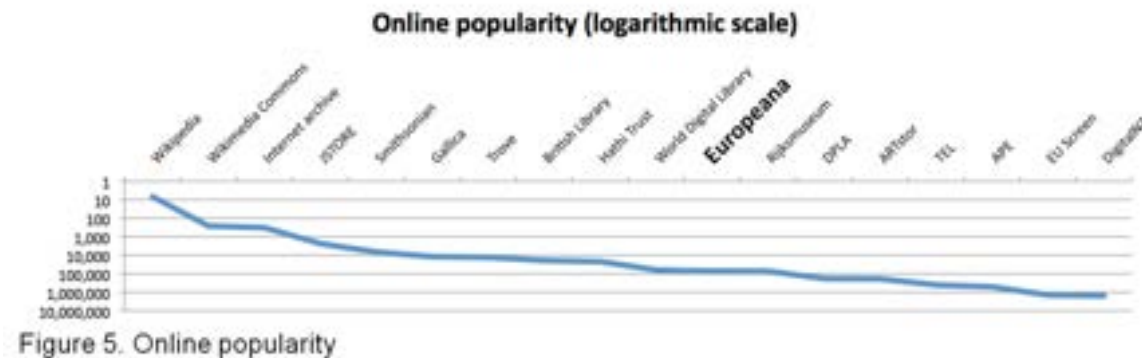
In 2016 heeft DEN een inventariserend onderzoek gedaan naar de licentiepraktijk van erfgoedinstellingen in relatie tot digitaal erfgoed: hoeveel erfgoedinstellingen hebben inmiddels contracten gesloten met Collectieve Beheersorganisaties (CBO's) om hun digitaal erfgoed online te kunnen tonen? Voor welke materialen gelden die licenties? Welke middelen zijn daarmee gemoeid? Het onderzoek is gedaan in de aanloop naar de invoering van Extended Collectie Licensing in Nederland. Het is de intentie van DEN dit onderzoek over enkele jaren te herhalen, zodat de effecten van de invoering van ECL gemeten kunnen worden. Het rapport *Evaluatie samenwerking erfgoedinstellingen en CBO's*, waaraan 46 erfgoedinstellingen en 9 CBO's hebben bijgedragen, is in oktober 2016 gepubliceerd.

4. Onderzoek naar digitalisering in de cultuursector

Onderzoeksbureau Panteia heeft begin 2016 onderzoek gedaan naar digitalisering onder cultuurproducerende instellingen. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van OCW en de Raad voor Cultuur, ter ondersteuning van de beoordeling van subsidieaanvragen in het kader van de Culturele Basisinfrastructuur. Het eindrapport *Inventarisatie digitalisering cultuurproducerende instellingen* heeft op hoofdlijnen in kaart gebracht hoe en in welke mate cultuurinstellingen als theatergezelschappen en orkesten hun archieven en collecties digitaliseren en tegen welke knelpunten zij daarbij oplopen. DEN is betrokken geweest bij de voorbereiding van het onderzoek en is als deskundige geïnterviewd.

5. Benchmarking Europeana

Op verzoek van Europeana heeft DEN in 2016 een benchmarkonderzoek uitgevoerd naar Europeana als culturele informatiedienst. Het onderzoek, waarin Europeana op een kwantitatieve wijze wordt vergeleken met andere culturele informatiediensten, was bedoeld om beleidsmakers, in het bijzonder de Europese Commissie, beter inzicht te geven in de positie van Europeana in het bredere informatielandschap. Het rapport *Europeana as online cultural information service* is in november 2016 gepubliceerd. In 2017 zal DEN een Europeana taskforce voorzitten om het benchmarkonderzoek naar Europeana voort te zetten.

Ill.: Populariteit van Europeana afgezet tegen andere culturele informatiediensten

6. IFLA Survey on Preservation and Conservation Guidelines

In 2016 heeft IFLA wereldwijd een survey uitgezet naar richtlijnen, standaarden en andere instrumenten die (met name nationale) bibliotheken hanteren ten behoeve van langdurig beheer en behoud van fysieke en digitale collecties. Op verzoek van IFLA was DEN lid van de adviesgroep die deze survey heeft voorbereid. De resultaten van dit onderzoek worden in 2017 gepresenteerd.

7. GLAMi Awards

In 2016 is DEN uitgenodigd toe te treden tot de GLAMi Awards Review Committee. De GLAMi Awards (voorheen: Best of the Web) zijn een onderdeel van de jaarlijkse Museums and the Web-conferenties. Van de 100 inzendingen heeft DEN er 10 beoordeeld (er zijn in totaal 19 juryleden in deze commissie). De winnaar in 2016 was het Exploratorium uit San Francisco met hun multimedialproject 'Total Solar Eclipse'.

8. Cultuurindex

De Nederlandse resultaten van ENUMERATE zijn ook terug te vinden in de Cultuurindex, die door de Boekmanstichting wordt onderhouden. DEN neemt deel aan het reguliere overleg over de Cultuurindex en levert actuele data aan wanneer deze beschikbaar zijn.

9. Museumregister

De directeur van DEN is bestuurslid en penningmeester van Stichting Museumregister Nederland, die aan de hand van de landelijke Museumnorm de kwaliteit van de museale praktijk in Nederland toetst.

10. Review panel Koninklijke Bibliotheek Brussel

In 2016 is de directeur van DEN uitgenodigd zitting te nemen in het *peer review panel* van de Koninklijke Bibliotheek van België. De opdrachtgever van deze *peer review* was BELSPO (het Belgische federale agentschap voor wetenschapsbeleid), de hoofdaannemer was het bedrijf Technopolis. Op basis van achtergronddocumentatie en een tweedaags bezoek aan de KB Brussel heeft DEN een bijdrage aan het evaluatierapport geleverd over de digitale activiteiten van de KB Brussel.

2.3 Diensten en advies

Met de derde hoofdtak opereert DEN dicht bij de praktijk van erfgoedinstellingen en draagt bij aan kennisontwikkeling en kennisdisseminatie, o.a. door in zowel Nederlandse als internationale projecten te participeren of door bijeenkomsten te organiseren en trainingen te geven.

a) Bijdragen aan nationale projecten en samenwerkingsverbanden

1. Erfgoed & Locatie

Het vierjarig project Erfgoed & Locatie is op 31 december 2015 afgesloten. De eindrapportage die DEN over dit project heeft opgesteld en door de penvoerder, Stichting Archiefprogrammatuur (STAP) bij het ministerie van OCW en RVO/PRIMA is ingediend, werd in november 2016 goedgekeurd, waarmee het project definitief kon worden afgerond.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, een van de partners in E&L, heeft in 2016 middelen van het ministerie van OCW ontvangen ten behoeve van de exploitatie van E&L-resultaten. De RCE heeft DEN en Waag Society (een andere E&L-partner) in de arm genomen om diverse losse eindjes af te hechten en het beheer door RCE en andere partijen verder te operationaliseren. DEN trad hierbij op als coördinator van de werkzaamheden. Er is speciaal aandacht besteed aan de verdere uitwerking van de in het project ontwikkelde businessmodellen die de duurzame verankering van de diverse projectresultaten in de dagelijkse praktijk van erfgoedinstellingen ondersteunden.

2. Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid (NCDD)

In 2016 was DEN adviseur van het bestuur en de coördinator van de NCDD. Het NCDD-bestuur trad in 2016 ook op als stuurgroep van het NDE-werkprogramma *Houdbaar*, waarin DEN ook zitting had. Als zodanig heeft DEN bijdragen geleverd aan de begeleiding en beoordeling van diverse activiteiten van de NCDD en NDE *Houdbaar*. Eind 2016 is besloten dat de NCDD niet als zelfstandige stichting verder zal gaan, maar de werkzaamheden zal overdragen aan het Netwerk Digitaal Erfgoed onder de nieuwe governance (zie boven, bij Stuurgroep NDE).

3. Culturele Coalitie Digitale Duurzaamheid

Ook in 2016 heeft DEN het secretariaat van de Culturele Coalitie Digitale Duurzaamheid (CCDD) gevoerd. De CCDD-kerngroep heeft in 2016 vier keer vergaderd. Daarnaast hebben diverse leden van de CCDD inhoudelijke bijdragen geleverd aan deelprojecten van het werkprogramma *Houdbaar* van het NDE.

4. Strategiegroep en Werkgroep Auteursrecht en Cultureel Erfgoed

Vanuit deze twee groepen is de discussie over beperkingen die erfgoedinstellingen ondervinden ten gevolge van de auteurswet aangezwengeld. De Strategiegroep wordt voorgezeten voor de voorzitter van BRAIN, de branchevereniging van archieven. In 2015 had deze groep een brief aan

de ministers van OCW en V&J gestuurd met het verzoek werk te maken van de modernisering van het auteursrecht, naar aanleiding van drie rechtszaken tegen archiefinstellingen waarvan de rechterlijke uitspraken negatief voor de erfgoedinstellingen hebben uitgepakt. Nadat de ministers terughoudend hebben gereageerd, is een door DEN ondersteunde landelijke mediacampagne gestart om publiekelijk aandacht te vragen voor de positie van erfgoedinstellingen in dezen. De NRC heeft hier op 13-02-2016 aandacht aan besteed en op 04-03-2016 heeft Nieuwsuur een item gewijd aan de problemen van erfgoedinstellingen met betrekking tot het auteursrecht. DEN heeft achter de schermen de journalisten en geïnterviewden met kennis ondersteund.

DEN heeft ook bijgedragen aan een conceptvoorstel van de strategiegroep om de mogelijkheden van een eenmalige collectieve afkoop van auteursrechten door erfgoedinstellingen bij CBO's te verkennen. Dit zal in 2017 nader worden uitgewerkt.

De Werkgroep Auteursrecht en Cultureel Erfgoed is ingesteld om op expertniveau de auteursrechtenproblematiek in de breedte van de erfgoedsector te bespreken. De werkgroep heeft zich in 2016 weer ingezet voor de voorbereiding van de invoering van Extended Collective Licensing (ECL) in Nederland. Ook heeft de werkgroep het opstellen van een gezamenlijke reactie op de open internetconsultatie van de Nederlandse overheid begeleid. DEN heeft deze gezamenlijke reactie ook ondertekend.

Ten slotte is DEN toegetreten tot de nieuwe Copyright Policy Working Group van Europeana die vanaf 2017 namens de erfgoedsector input gaat leveren aan de plannen van de Europese Commissie om het auteursrecht te herzien.

6. Netwerk Oorlogsbronnen

Het Netwerk Oorlogsbronnen (NOB) is het vervolg op een haalbaarheidsonderzoek uit 2015, geïnitieerd door het NIOD. Het Netwerk Oorlogsbronnen bouwt aan een verbeterde digitale toegang tot de Nederlandse collectie over de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust, in het toenmalige koninkrijk der Nederlanden. Op verzoek van het NIOD is DEN lid geworden van de Stuurgroep NOB.

7. Mediakunst.net

DEN is lid van de stuurgroep van dit project, een initiatief van LI-MA, platform voor duurzame toegang tot mediakunst. Het project, dat mede mogelijk gemaakt is door het Mondriaan Fonds, dient om de zichtbaarheid en de duurzame toegankelijkheid van de Mediakunstcollectie Nederland te verbeteren. In 2016 is er gewerkt aan de opbouw van de gezamenlijke online catalogus en het ontwerp van de raadpleegmodule. In 2016 is er één stuurgroep-bijeenkomst geweest. Het project loopt tot medio 2018.

8. Nieuwe Meesters Delft

In 2016 zijn de missie en het businessmodel van de stichting Nieuwe Meesters Delft aangepast in reactie op wegvallende subsidie. In goed overleg is DEN niet langer betrokken als bestuurslid.

b) Bijdragen aan internationale projecten en samenwerkingsverbanden

1. Europeana

DEN is formeel partner in de aanvragen van Europeana als 'Digital Service Infrastructure' in het kader van de Connecting Europe Facility (CEF). Binnen deze aanvragen is DEN verantwoordelijk voor de uitvoering en doorontwikkeling van het ENUMERATE Framework (zie boven).

Daarnaast is DEN actief betrokken bij diverse andere werkzaamheden van Europeana, zoals het benchmarkingonderzoek en de verdere ontwikkeling van het Europeana Impact Framework. De directeur van DEN is in 2015 gekozen tot lid van de Europeana Members Council. In die hoedanigheid heeft hij vanuit Europeana bijgedragen aan de totstandkoming van de "*Council conclusions on the role of Europeana for the digital access, visibility and use of European cultural*

heritage", in juni 2016 door de Europese Commissie gepubliceerd, en hierop aan de voorbereiding van de formele evaluatie van Europeana die in 2017 zal plaatsvinden. Europeana en DEN zijn beide gehuisvest in het gebouw van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. In 2016 zijn Europeana en DEN directe burenen geworden, waardoor de persoonlijke synergie tussen beide organisaties alleen nog maar groter is geworden.

2. Europeana Inside

In 2016 zijn enkele centrale modules van de binnen het project Europeana Inside (2012-2015) opgeleverde Easy Connection Kit door Europeana nagebouwd en opgenomen in haar aggregatieinfrastructuur. Daarnaast wordt gewerkt aan Europeana Direct, de volgende generatie aggregatieinfrastructuur. Overeenkomstig de visie en kennis van Europeana Inside worden museale collectiemanagementsystemen (zoals AdLib) voorzien van de decentrale modules van de Easy Connection Kit, zodat automatische uitwisseling met Europeana is. DEN heeft aan deze ontwikkeling bijgedragen via advisering en bemiddeling tussen partijen.

3. meSch

In het Europese FP7-project 'Material Encounters with Digital Cultural Heritage' (meSch) is DEN werkpakketleider voor 'Dissemination, Exploitation and Showcasing'. In 2016 (projectjaar 4) heeft DEN, net als in de eerdere jaren van het project, de website (www.mesch-project.eu), de online nieuwsbrief en de social media accounts van het project beheerd. Ook droeg DEN zorg voor een regelmatige toevoeging van nieuwe content en is ze intensief betrokken geweest bij de ontwikkeling van nieuw disseminatiemateriaal. DEN informeert de partners over interessante conferenties en calls for papers en verzorgt zelf ook presentaties tijdens conferenties.

4. Digital Museum Lab

Het Digital Museum Lab wil experiment, reflectie en evaluatie stimuleren en faciliteren, door middel van een permanente fysieke labruimte in het Allard Pierson Museum en een goede programmering. DEN treedt op als verbindende partij naar de activiteiten van het Netwerk Digitaal Erfgoed, Waag Society legt de link met de creatieve industrie en het lectoraat Crossmedia van de Hogeschool van Amsterdam draagt kennis aan op het gebied van de nieuwe mogelijkheden van allerhande media en versterking van publieksbeleving. In het eerste jaar van het project zijn er acht meetups georganiseerd, waarvan de *meetup* over interactieve datavisualisatie in april 2016 door DEN is georganiseerd. Ook heeft het project een bijdrage geleverd aan MuseumCampNL en hebben enkele testen in het lab plaatsgevonden.

5. CEMEC (Connecting Early Medieval European Collections)

Op verzoek van het Allard Piersonmuseum is DEN partner geworden in het CEMEC-project, dat wordt gefinancierd uit het Creative Europe-programma van de EU. Het doel van het project is om een nieuw businessmodel te ontwikkelen voor een internationaal vernetwerkt samenwerkingsverband op het gebied van de museologie. Andere partners in CEMEC zijn o.a. het Ashmolean uit Oxford (UK) en het Nationaal Historisch Museum uit Zweden. De rol van DEN spitst zich toe op ondersteuning bij de ontwikkeling van het nieuwe gemeenschappelijk businessmodel. In 2016 is gewerkt aan de gezamenlijke reizende tentoonstelling die in Jaen (Spanje) een voorpremière beleefde. In de verdere ontwikkeling wordt een applicatie voor panoramische mobiele presentaties voor 3D-objecten toegevoegd. DEN adviseert over de schaal- en duurzaamheid van deze applicatie en de benodigde 3D-digitalisering. In Jaen leidde DEN een workshop als eerste verkenning naar een nieuw businessmodel die de samenwerking kan verduurzamen.

6. COBBRA

Een ander project van het Allard Piersonmuseum waar DEN bij betrokken is, is het COBBRA netwerk, een samenwerkingsverband van zes archeologische musea uit Copenhagen, Oxford, Brussel, Bonn en Amsterdam. Het COBBRA-project wordt financieel ondersteund door het Mondriaan Fonds uit de regeling 'Samenwerking musea'. Ook in dit project spitst de rol van DEN als netwerkpartner zich toe op een adviesrol op het gebied van digitale collectievorming en

businessmodelinnovatie. In 2016 nam DEN deel aan twee workshops gericht op nieuwe presentatievormen voor visueel lastige collecties als zegels en munten.

c) Studiedagen, conferenties en andere bijeenkomsten

In 2016 heeft DEN voor het eerst sinds 2004 geen grote conferentie georganiseerd. Vanwege de nieuwe taakstelling om vanaf 2017 naast erfgoedinstellingen ook cultuurproducerende instellingen te gaan ondersteunen, zal DEN een nieuw concept ontwikkelen voor een conferentie die beide doelgroepen zal gaan bedienen. De eerste editie van deze conferentie zal in mei 2017 plaatsvinden. Wel heeft DEN diverse kleinere bijeenkomsten georganiseerd en inhoudelijke en organisatorische bijdragen geleverd aan bijeenkomsten van derden. De belangrijkste hiervan zijn:

1. Open Erfgoed Koffie

In 2016 heeft DEN weer twee Open Erfgoed Koffies georganiseerd. Dit zijn ongedwongen, kleinschalige en laagdrempelige bijeenkomsten die plaatsvinden aan het begin van de dag in een publieke locatie, zoals een café. De Open Erfgoed Koffies van 2016 vonden plaats in Zwolle en in Amsterdam. Over beide bijeenkomsten is een blog verschenen op de DEN-website.

2. Expertmeeting Indicatoren

In het kader van het onderzoek naar de haalbaarheid van de basisset indicatoren die erfgoedinstellingen kunnen hanteren om hun digitale prestaties te meten, heeft DEN op 12 april 2016 een expertmeeting georganiseerd. De resultaten van deze bijeenkomst zijn verwerkt in de afstudeerscriptie van Bas Helling, stagiair bij DEN vanuit de Haagse Hogeschool.

3. Expertmeeting van Creatie naar Digitale Cultuur

In november 2016 heeft DEN een expertmeeting georganiseerd voor professionals uit de podiumkunsten en het erfgoedveld, ter voorbereiding op de nieuwe rol van DEN in de Culturele Basisinfrastructuur vanaf 2017. Het was voor DEN de eerste keer om met zowel podiumkunstinstellingen als erfgoedinstellingen over de nieuwe beleidsdoelen in gesprek te gaan. Tijdens de expertmeeting is besproken welke knelpunten cultuurmakers ondervinden bij hun digitaliseringsactiviteiten en hoe DEN daarop kan inspelen. Bovendien is gekeken naar het instrumentarium dat DEN reeds voor de erfgoedsector heeft ontwikkeld en hoe dat ingezet zou kunnen worden voor cultuurproducerende instellingen. In de aanloop naar deze bijeenkomst zijn gesprekken gevoerd met verschillende instellingen uit de podiumkunsten, waaronder NDT, Nationaal Toneel en Concertgebouworkest. Ook is met enkele cultuurfondsen gesproken.

Foto: Expertmeeting van Creatie naar Digitale Cultuur

4. Programmacommissies

Verder heeft DEN in 2016 in diverse programmacommissies gezeten van landelijke en internationale conferenties, zoals de EU Presidency Conference 'Ready to reach out' (Amsterdam 29 & 30 juni 2016), de Evaluation of Digital Cultural Resources conferentie (Glasgow, 12 & 13 december 2016) en het ErfgoedEvent2017 dat in april 2017 in Den Bosch zal plaatsvinden.

d) Onderwijs, opleidingen en trainingen

1. Managementprogramma Digitaal Erfgoed

In de maanden oktober-december 2016 heeft DEN voor de derde maal het managementprogramma Digitaal Erfgoed georganiseerd. Het managementprogramma is bedoeld om directeuren van middelgrote instellingen te ondersteunen bij hun strategieontwikkeling op het gebied van digitaal erfgoed, met name met het oog op gemeenschappelijke voorzieningen die in Nederland of op internationaal niveau ontwikkeld zijn of worden. Sommige onderdelen zijn door DEN verzorgd, voor andere zijn externe sprekers ingehuurd. Het programma is zeer succesvol verlopen en de reacties van de twaalf deelnemers waren na afloop zonder uitzondering lovend.

Ill.: Certificaat van het Managementprogramma Digitaal Erfgoed

2. Overige opleidingen en cursussen

Net als in voorgaande jaren traden diverse medewerkers van DEN in 2016 op als gastdocenten aan GO-opleidingen en de Reinwardt Academie. Bij die laatste heeft DEN ook zitting in de Commissie van Advies. Tevens heeft DEN in 2016 weer gastcolleges verzorgd voor de Universiteit Leiden ('Book and Digital Media Studies' en 'Museum Matters').

2.4 Communicatie

In het communicatiebeleid van DEN staan twee aspecten centraal: de communicatie moet bijdragen aan het gebruik en de toepassing van via DEN aangeboden kennis, waardoor DEN de instellingen zo goed mogelijk ondersteunt bij hun digitale activiteiten en kennisuitwisseling onderling bevordert. Daarnaast is het bevestigen van de rol van DEN in de erfgoedsector als betrouwbare, onafhankelijke en verbindende kennisorganisatie een belangrijk aspect

Nieuws, agenda en blog

Als kennisplatform investeert DEN in een brede verspreiding van relevante berichten over digitaal erfgoed. In 2016 publiceerde DEN op de website www.den.nl 521 nieuws- en agendaberichten over digitaal erfgoed. Persoonlijke observaties van DEN-medewerkers zijn te vinden in de DEN-blog, waarin 21 blogposts zijn verschenen. Maandelijks geeft DEN een uitgebreide nieuwsbrief uit, met een compilatie van het laatste nieuws, attenderingen op onderwerpen in de kennisbank, Europese ontwikkelingen en aankondigingen van bijeenkomsten. Het Netwerk Digitaal Erfgoed had in 2016 een eigen rubriek in de nieuwsbrief. In december 2016 was het aantal abonnees op deze digitale nieuwsbrief 2958 personen (tegenover 2129 in 2015).

In 2016 zijn ook de eerste stappen gezet naar aanpassing van de website, nieuwsvoorziening en kennisbank ten behoeve van de nieuwe doelgroepen die DEN vanaf 2017 zal bedienen, de cultuurproducerende instellingen. De communicatiemedewerkers van DEN hebben een onderzoek uitgevoerd onder medewerkers in cultuurproducerende instellingen. Het doel was een beeld te krijgen van de kennisbehoefte en de kanalen die de nieuwe doelgroepen benutten om hun kennis over digitalisering te vergroten. Het interne verslag van dit onderzoek, 'Doelgroepenanalyse DEN 2017-2020; hoe gaan we communiceren met de cultuurproducerende instellingen?' vormt de basis van de nieuwe communicatiestrategie voor de periode 2017-2020 en van de vernieuwing die de website van DEN in 2017 zal ondergaan.

Sociale media

Naast de website maakt DEN ook goed gebruik van sociale media. DEN is te vinden op LinkedIn, Twitter, Flickr, Vimeo, Youtube en Slideshare. Het aantal volgers op Twitter is weer gegroeid (van bijna 5000 in 2015 naar 5266 in 2016) en ook het aantal leden van de DEN-LinkedIn groep is toegenomen (van 1511 naar 1595). Naast een corporate account van DEN op de sociale media, maken de afzonderlijke medewerkers van DEN ook onder eigen naam gebruik van de sociale media, met soms meer dan duizend volgers.

DEN stelt zijn accounts op digitale platforms ook open voor derden. Zo maken de Werkgroep Auteursrechten, Taaluniecommissie Digitaal Erfgoed en het Europese project CEMEC gebruik van het Basecamp-account van DEN.

Publicaties

DEN heeft ook in 2016 weer veel kennis verspreid via publicaties en rapporten, zowel digitaal als op papier. De zelfstandige publicaties zijn terug te vinden op <http://www.den.nl/pagina/405/publicaties-van-den/>. Een volledig overzicht is op verzoek beschikbaar.

3. Organisatie en financiële positie

a) Korte terugblik op de periode 2013-2016

Terugkijkend op de jaren 2013-2016 constateert DEN dat het belang van digitale media voor erfgoedinstellingen om hun missies ten uitvoer te brengen, alleen nog maar groter is geworden. Mobiele apparaten zijn in de samenleving de standaard geworden voor communicatie en informatieverwerking. Digitalisering is niet langer een ondersteunende taak voor fysieke dienstverlening, het is een essentiële functie geworden van erfgoedinstellingen, waarbij fysiek en digitaal steeds meer met elkaar verweven raken. Gelukkig staan Nederlandse erfgoedinstellingen er wat dat betreft goed voor. Alom wordt erkend dat Nederland in de voorhoede zit van landen die begrijpen welke impact digitalisering heeft op cultuurparticipatie en de omgang met het cultureel erfgoed.

DEN vleit zich met de gedachte een bijdrage aan dat Nederlandse succes te hebben geleverd op basis van goed inzicht in de kennis van zowel innovatie als de praktijk van erfgoedinstellingen en op basis van een visie hoe die twee elkaar kunnen versterken. DEN heeft zich hierbij vooral als een verbindende partij opgesteld. In de vele bijeenkomsten die DEN heeft georganiseerd is er altijd een goede vertegenwoordiging geweest van landelijke, regionale en lokale erfgoedinstellingen. In 2015 is de nationale strategie voor digitaal erfgoed met ondersteuning van DEN tot stand gekomen. Aansluitend is Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) van start gegaan om deze strategie in de praktijk toe te passen, waarbij DEN opnieuw een belangrijke ondersteunende rol heeft ingevuld. De komst van het NDE markeert in de ogen van DEN een nieuw hoofdstuk: landelijke domeinoverstijgende samenwerking rond digitaal erfgoed is het projectmatige karakter ontstegen, en is een breed gedragen realiteit geworden.

Op internationaal vlak heeft DEN een grotere rol dan voorheen kunnen pakken. DEN is een actieve partner in diverse Europese projecten geworden, met name in de context van Europeana. Dankzij deze projecten heeft DEN ook additionele middelen kunnen verwerven en zo de werking van het team kunnen versterken.

Wat betreft de prestatieafspraken heeft DEN ieder jaar de beoogde streefgetallen ruim gehaald. Door de harmonieuze en efficiënte samenwerking binnen het team heeft DEN veel meer bijeenkomsten kunnen organiseren (van kleine informele Erfgoedkoffies tot de grote internationale DISH-conferenties) en veel meer onderzoeken en publicaties kunnen verzorgen dan oorspronkelijk verwacht. Het hoge aantal bemiddelingen geeft aan hoeveel individuele instellingen DEN steeds weten te vinden.

Bij de start van de beleidsperiode 2013-2016 was het perspectief voor DEN dat er vanaf 2017 geen financiering vanuit de landelijke overheid meer zou zijn voor landelijke bovensectorale ondersteuning bij digitalisering. Het feit dat DEN alsnog voor de periode 2017-2020 financiering vanuit de Culturele Basisinfrastructuur heeft ontvangen, gekoppeld aan een verbreding van de taakstelling naar de gehele cultuursector, is niet alleen een resultaat van het besef bij de overheid dat de transitie ten gevolge van digitalisering nog gaande is, maar ook een erkenning van de kwaliteit van het werk dat het DEN-team heeft weten te leveren.

b) Financiële positie van DEN

De financiële positie van DEN is goed. Het exploitatieresultaat van DEN in 2016 is licht negatief. Op 7 oktober 2016 heeft het jaarlijkse monitorgesprek tussen OCW en DEN plaatsgevonden, waarin ook de financiële positie van DEN, de nieuwe beleidsperiode en de rol van DEN in het Netwerk Digitaal Erfgoed zijn besproken. In dit gesprek is geconstateerd dat DEN een goed functionerende organisatie is met een stabiele financiële basis. Als bovensectorale ondersteunende instelling in de BIS heeft DEN geen eigen inkomstennorm.

Nieuw accountantsbureau

In 2016 heeft DEN, op basis van een meervoudige onderhandse aanbesteding, een nieuwe accountant in de arm genomen: Van Ree Accountants uit Alphen aan den Rijn.

c) Beleidsontwikkeling DEN

In januari 2016 is DEN in de gelegenheid gesteld een nieuwe vierjarige subsidieaanvraag in te dienen bij het ministerie van OCW, in het kader van de Culturele Basisinfrastructuur. Centraal in de subsidieaanvraag staat het concept van het digitale cultuurcontinuüm, dat beschrijft hoe productie, behoud en gebruik van digitale cultuur en digitaal erfgoed zich tot elkaar verhouden en elkaar beïnvloeden.

Op 19 mei heeft de Raad van Cultuur een positief advies uitgebracht over de subsidieaanvraag van DEN. De Raad voor Cultuur toonde waardering voor zowel de inhoudelijke plannen van DEN om de brede cultuursector te gaan bedienen als voor de wijze waarop DEN als organisatie opereert. Het ministerie van OCW heeft op Prinsjesdag dit positieve advies overgenomen en in de vorm van een beschikking bekrachtigd. DEN zal voor de periode 2017-2020 jaarlijks € 588.578 van het ministerie van OCW ontvangen ten behoeve van de invulling van taken als bovensectorale ondersteunende instelling voor digitalisering. Met slechts enkele kleine aanpassingen kon zo de subsidieaanvraag omgevormd worden tot het nieuwe meerjarenbeleidsplan 2017-2020 (zie www.den.nl/beleid).

d) Raad van Toezicht

In 2016 is mw dr. Gerdien Verschoor, directeur van CODART, toegetreden tot de Raad van Toezicht van DEN op basis van een open werving, als vertegenwoordiger van de museumsector. In 2016 heeft de Raad van Toezicht zijn eigen profiel bijgesteld met het oog op de verbreding van de taakstelling van DEN vanaf 2017. Na de ontvangst van de beschikking van OCW is een open werving voor twee nieuwe leden van de Raad van Toezicht in gang gezet om vertegenwoordiging uit de bredere cultuursector tot stand te brengen. Hierop hebben 10 kandidaten gereageerd. De nieuwe leden zullen per maart en juni 2017 toetreden. Per maart 2017 zouden drie leden tegelijkertijd terugtreden, waaronder de voorzitter. Vanwege deze grote veranderingen in korte tijd heeft de Raad van Toezicht aan de voorzitter verzocht haar termijn bij wijze van uitzondering met enige maanden te verlengen, om de transitie van de Raad naar de nieuwe situatie van DEN in goede banen te leiden. Zij kan dan aftreden wanneer binnen de nieuwe Raad van Toezicht in 2017 een nieuwe voorzitter is aangewezen.

Voorzitter:

Mw. drs. Jantje Steenhuis (Gemeentearchief Rotterdam), datum van aantreden: 04-2009, verwachte datum van aftreden: 10-2017

Leden:

Dhr. dr. Paul Baak (Koenen Baak & Partners); datum van aantreden: 09-2014, verwachte datum van aftreden: 09-2018 (herbenoembaar)

Dhr. Kurt De Belder MA MLIS (Universitaire bibliotheken Leiden), datum van aantreden: 04-2009, verwachte datum van aftreden: 04-2017 (niet herbenoembaar)

Mw. dr. Gerdien Verschoor (CODART), datum van aantreden: 03-2016, verwachte datum van aftreden: 03-2020 (herbenoembaar)

Dhr. prof. dr. Guus Schreiber (Vrije Universiteit), datum van aantreden: 04-2013, verwachte datum van aftreden: 04-2017 (herbenoembaar)

Mw. drs. Floor van Spaendonck (Het Nieuwe Instituut), datum van aantreden: 04-2009, verwachte datum van aftreden: 04-2017 (niet herbenoembaar)

De Raad van Toezicht heeft in 2016 vier keer vergaderd.

d) Personeel

De vaste formatie bedroeg op 31-12-2016: 4 fte's. In verband met tijdelijke aanstellingen met projectgelden was de reële formatie in 2016 ruimer.

In de aanloop naar de nieuwe beleidsperiode is het functiehuis van DEN bijgesteld. Er waren bij DEN enkele functies ontstaan waarvoor geen goede actuele functiebeschrijving en functiewaardering bestonden. Ook de functie van de directeur van DEN is tegen het licht gehouden. Een extern bureau heeft alle nieuwe en gewijzigde functiebeschrijvingen beoordeeld en ge(her)waardeerd.

De volgende personen zijn in 2016 werkzaam geweest bij DEN:

Dhr. Marco de Niet, directeur (0,9 fte)
Mw. Annemieke Arendsen, medewerker communicatie DEN & NDE (0,7 fte, per 01-05-2016)
Dhr. Marcus Cohen, senior medewerker kwaliteitszorg (0,8 fte, per 01-11-2016)
Mw. Eline Corée BA, medewerker communicatie (0,6 fte, tot 01-05-2016)
Dhr. Berry Feith, projectmedewerker (0,8 fte, tot 01-06-2016)
Dhr. Robèrt Gillesse, medewerker kwaliteitszorg (0,9 fte, tot 12-09-2016)
Dhr. Bas Hellings, stagiair Haagse Hogeschool (1,0 fte, tot 03-06-2016)
Dhr. Wilbert Helmus, projectmedewerker NDE / medewerker kwaliteitszorg (0,8 fte)
Mw. Wietske van den Heuvel, medewerker kwaliteitszorg (0,8 fte)
Dhr. Ralph Kits, projectmedewerker Erfgoed&Locatie (1 fte; tot 01-04-2016)
Mw. Monika Lechner, medewerker kwaliteitszorg (0,8 fte; tot 11-03-2016)
Dhr. Gerhard Jan Nauta, onderzoeker (0,4 fte)
Mw. Trilce Navarrete-Hernandez, projectmedewerker (0,6 fte, van 27-05 tot 01-11-2016)
Mw. Arianne Neijenhuis, stafmedewerker (1,0 fte)
Mw. Else Laura Rademaker, medewerker communicatie (0,1 fte)
Mw. Erma Soechit-Resokario, secretariael assistent (0,6 fte; vanaf 14-03-2016)
Dhr. Marco Streefkerk, senior medewerker kwaliteitszorg (0,8 fte)
Mw. Stephanie Teunisse, junior projectmedewerker (0,6 fte, vanaf 01-04-2016)
Mw. Anja Tollenaar, projectmedewerker NDE (0,6 fte)
Mw. Mirjam Verloop, projectmedewerker (0,6 fte, per 08-11-2016)

Adviesraad DEN-kennisbank

Judith van Gent, Teamleider Documentatie & Fotografie, Amsterdam Museum
Berry van der Hoorn, Programmamanager, Naturalis
Margreet Huizing, Zakelijk leider, Mugmetdegoudentand
Hans van Keulen, conservator TIN collectie, Bibliotheek UvA
Vincent de Keijzer, Informatiearchitect, Gemeentemuseum Den Haag
Jeroen van Luin, Projectmanager Digitaal Depot, Nationaal Archief
Matthijs Nieuwburg, assistent zakelijk leider, Het Filiaal
Rony Vissers, coördinator, PACKED (BE)
Annelot Vijn, Applicatie-manager, Het Utrechts Archief
Ivo Zandhuis, zelfstandig ICT-adviseur

Verantwoording Governance Code Cultuur

De Stichting Digitaal Erfgoed Nederland (DEN) wordt sinds 2006 bestuurd volgens het Raad-van-toezicht-model. Omdat DEN een kleine organisatie is, is er een eenkoppige directie, die tevens het bestuur is. De stichting onderschrijft de negen Principes van de *Governance Code Cultuur* (<http://www.governancecodecultuur.nl/>).

Netwerk-/nevenfuncties van de directeur in 2016

- Archief2020 Programmaberaad (lid)
- Atria, Raad van Advies (lid)
- Bibliotheekadviescommissie van de Brabant Collectie (lid)
- Culturele Coalitie Digitale Duurzaamheid (plaatsvervangend voorzitter)
- Europeana Members Council (lid)
- Handboek Informatiewetenschap (redactielid)
- Horizon2020 LEIT-ICT klankbordgroep NL (lid)
- Kunsten92 Erfgoedplatform (lid)
- Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid (adviseur bestuur)
- Nationale Onderzoeksraad Erfgoed (lid)
- OMC Working Group on Promoting access to culture (lid)
- Stichting Museumregister Nederland (bestuurslid)
- Stuurgroep Netwerk Oorlogsbronnen (lid)
- Stuurgroep Studie Digitaal Ecosysteem Vlaanderen (lid)
- Taalunie, Raad voor Nederlandse Taal en Letteren (lid)
- Taalunie, Taaluniecommissie Digitaal Erfgoed (voorzitter)
- UNESCO Adviesgroep Open & Permanent Access (lid)
- UNESCO PERSIST Programme Committee (lid)

Alle nevenfuncties zijn onbezoldigd.

DEN heeft een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering.

Namens Stichting Digitaal Erfgoed Nederland,

Marco de Niet, directeur
23 maart 2017

4. Prestatieverantwoording 2016

	Huidig boekjaar	Beleidsplan (2013-2016)	Vorig boekjaar
Aantal bijeenkomsten (conferenties, expertmeetings, werkgroepen)*	61	20	66
Aantal deelnemers bijeenkomsten	909	1000-1250	1283
Bemiddelingen	252	100	217
Aantal bijdragen aan opleidingen en cursussen	13	5	26
Aantal bezoeken (o.a. deelname aan bijeenkomsten van derden)	210	80	167
Totaal aantal unieke bezoekers website	45.660	4.000-5.000**	47.648
Totaal aantal bezoeken website	66.506	60.000-70.000	65.799
<i>Overige activiteiten:</i>			
Aantal publicaties (excl. digitale nieuwsbrieven)	51	15	71
Digitale nieuwsbrieven	13	15	13
Presentaties op congressen e.d.	44	20	42
Bijeenkomsten internationaal netwerk	67	30-40	39
ICT-standaarden in kennisbank	213	200-225	220
Projecten in projectenbank	338	250-350	321
Instellingen in kennisbank	841	350-450	834
Abonnees DEN-nieuwsbrief	2958	1600-1700	2192
Twitter-volgers	5266	2750-3500	4975
LinkedIn-groepsleden	1595	1000-1500	1511

* Voor een nadere toelichting op de categorieën binnen de prestatieafspraken, zie het Beleidsplan 2013-2016. Nadere onderbouwing van deze cijfers kan op verzoek worden verstrekt.

** De indicator voor unieke bezoekers zoals opgevoerd in het beleidsplan was gebaseerd op een andere meetmethode van webstatistieken en is onvergelijkbaar met de hier gepresenteerde resultaten. DEN gebruikt momenteel Google Analytics.

5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant
Aan: de raad van toezicht van Stichting Digitaal Erfgoed Nederland

Lidste Schouw 2
2406 AE Alphen aan den Rijn
Postbus 552
2400 AJ Alphen aan den Rijn

A. Verklaring over de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Digitaal Erfgoed Nederland te 's-Gravenhage gecontroleerd.

T (0)71 70 21 30
alphenandenrij@vanreeacc.nl
www.vanreeacc.nl
KvK nr. 64599092

Naar ons oordeel geeft de in dit rapport opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Digitaal Erfgoed Nederland per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving, het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013-2016 en de bepalingen bij of krachtens de WNT.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals vermeld in de subsidiebeschikking en het Controleprotocol Cultuursubsidies Instellingen.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2016;
2. de staat van baten en lasten over 2016; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Digitaal Erfgoed Nederland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit het bestuursverslag:

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013-2016.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving, het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013-2016 en de bepalingen bij of krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften, de onafhankelijkheidseisen, het Controleprotocol Cultuursubsidies Instellingen en het Controleprotocol WNT. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-

informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Alphen aan den Rijn, 23 maart 2017

Van Ree Accountants

w.g.

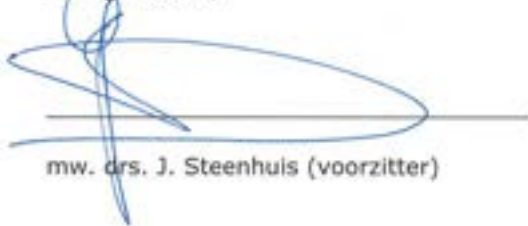
drs. J. Bergman RA

6. Verklaring Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht van de Stichting Digitaal Erfgoed Nederland verklaart hierbij kennis genomen te hebben van de jaarrekening, het bestuursverslag en de accountantsverklaring over het jaar 2016, en deze stukken te hebben goedgekeurd.

Tevens verklaart de Raad van Toezicht van Stichting Digitaal Erfgoed Nederland op de hoogte te zijn van de Governance Code Cultuur en de Code Culturele Diversiteit en hiernaar te handelen.

Was getekend,

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large loop and a vertical stroke, positioned above a horizontal line.

mw. drs. J. Steenhuis (voorzitter)

Den Haag

Plaats

23 maart 2017

Datum

Contactgegevens DEN

Postadres:

Postbus 90407
2509 LK Den Haag

Bezoekadres:

Prins Willem-Alexanderhof 5
2595 BE Den Haag

E-mail: den@den.nl

Telefoon: 070 - 314 03 43

Fax: 070 - 314 01 00

Web: www.den.nl

Het DEN-team in augustus 2016:

V.l.n.r.: Marco de Niet, Marco Streefkerk, Wietske van den Heuvel, Arianne Neijenhuis, Else Laura Rademaker, Trilce Navarrete, Gerhard-Jan Nauta, Annemieke Arendsen, Erma Soechit-Resokario, Anja Tollenaar, Stephanie Teunisse, Wilbert Helmus

Huidige medewerkers niet op de foto: Marcus Cohen en Mirjam Verloop (beiden in november 2016 in dienst getreden)